

жизнедеятельности человека в условиях мест лишения свободы.

Ключевые слова: преступная субкультура, осужденный к лишению свободы, персонал исправительных колоний, криминологическая характеристика.

Dzhuzha O., Kolb S. Influence of the Criminal Subculture on an Individual's Life Safety in Prisons. The article presents the analysis of the content of the criminal subculture impact on the operation of law and order, security, execution and serving a sentence of imprisonment in Ukraine. The emphasis is laid on the problematic issues dealing with the counteraction to this specified socially dangerous phenomenon. The authors believe that the criminal subculture in prisons is a special sphere of life of people in conditions of isolation from a society, which is expressed in criminal ideology, specific ethical norms and values, institutions and aesthetic needs, tastes and mythology that govern the prisoners in their everyday life and has an objective impact on the safety of all the subjects and participants of the criminal-executive legal relations. These factors should be considered when implying various measures to ensure safe living conditions of people in terms of prison.

Key words: criminal subculture, sentenced to imprisonment, staff of penal colonies, criminological characteristics.

УДК 343.237

О. Кваша, Т. Цибулін

Підстави кримінальної відповідальності пособника з позицій теорії співучасті у злочині

У статті досліджуються теоретичні засади кримінальної відповідальності пособника та їх реалізації у нормах Кримінального кодексу України. За результатами проведеного дослідження зроблено висновок про те, що передбачені у законі про кримінальну відповідальність правові наслідки пособництва у злочині ґрунтуються на поєднанні двох теорій співучасті: акцесорної та самостійної. Виокремлено норми Кримінального кодексу України, які визначають засади відповідальності пособника з позицій акцесорної теорії та з позицій самостійної теорії співучасті.

Ключові слова: пособник, співучасть, теорії співучасті, акцесорна теорія співучасті, теорія самостійної відповідальності співучасників.

Постановка наукової проблеми та її значення. Кримінальна відповідальність пособника за здійснене ним сприяння у вчиненні злочину або його приховування, має ґрунтуватись на певних теоретичних засадах, які виступали б фундаментальною основою вирішення питання про суспільну небезпечність цього виду співучасника. Особливої уваги це питання заслуговує як у контексті визначення засад диференціації правових наслідків, які настають за вчинення злочину різними видами співучасників, так і в контексті індивідуалізації покарання за вчинені ними діяння. Такою фундаментальною основою виступає теорія співучасті, розробка якої здійснювалась для з'ясування правової природи співучасті, місця і ролі кожного співучасника у вчиненому злочині, особливостей причинного зв'язку у діянні різних видів співучасників. Так, лише наявність комплексного, логічно-узгодженого вчення може забезпечити належне кримінально-правове реагування не лише на типові, а й на нетипові результати умисної спільної участі у вчиненні злочину, наприклад, при недоведенні виконавцем злочину до кінця, добровільній відмові інших співучасників від вчинення злочину, ексцесі виконавців (співвиконавців) тощо.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Цим питанням присвятили свою увагу ряд вітчизняних та зарубіжних дослідників, зокрема, С. С. Аветісян, Д. А. Безбородов, Ф. Г. Бурчак, О. К. Гамкрелідзе, О. О. Кваша, О. М. Костенко, В. І. Ткаченко, Д. М. Харко, Н. М. Ярмаш та інші вчені, однак багато із питань, насамперед пов'язаних із реалізацією загальної теорії співучасті, у нормах, які регламентують відповідальність за пособництво, залишаються дискусійними.

Мета і завдання статті. В межах цієї статті пропонується розгляд питання, яка із теорій співучасті реалізується у статтях КК України, що визначають різні аспекти кримінальної

відповідальності за пособництво: при незакінченому злочині, при добровільній відмові від злочину, при ексцесі виконавця, та ін. Також необхідно враховувати, що лише за допомогою загальної теорії співучасті може бути з'ясована роль пособника як виду співучасника, яка, у свою чергу, має бути відображена у нормах закону про кримінальну відповідальності та винятково з урахуванням такої ролі відповідний закон має застосовуватись на практиці.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження.

Необхідно звернути увагу на те, що питання, пов'язані із концепціями співучасті, є одними із найскладніших у теорії кримінального права та впродовж сторіч не знаходять свого консенсусного вирішення. Так, вченими відстоюються різні теорії співучасті акцесорного (несамостійного) або самостійного (незалежного) характеру співучасті. Такий стан зумовлює і непослідовне вирішення питання про правові наслідки співучасників за вчинені ними суспільно небезпечні діяння та інші наслідки поведінки, яка має кримінально-правове значення. Як зазначає В. І. Ткаченко, у науці кримінального права немає, напевно, такої великої кількості наукових праць, ніж ті, що присвячені інституту співучасті. Разом з тим, стверджує вчений, можна сказати з упевненістю, що саме у ньому зосереджено безліч проблем, ще не вирішених до кінця: щодо змісту поняття співучасті, критеріїв класифікації її форм, підстав відповідальності співучасників тощо [1, с. 144].

Питання правової природи співучасті апіорі пов'язане із загальною теорією кримінальної відповідальності, яка ґрунтується на основоположних засадах, які, очевидно, мають бути дотримані і при вирішенні питань кримінальної відповідальності співучасників. У цьому контексті необхідно навести тезу Ф. Г. Бурчака, який стверджував, що не можна говорити про відповідальність співучасника за дії виконавця без виникнення суперечності з основними ідеями кримінального права і правосуддя [2, с. 71]. Насамперед ця теза стосується засади особистої відповідальності, згідно якої особа несе відповідальність лише за вчинені нею діяння. Позиція Ф. Г. Бурчака є безумовно обґрунтованою у контексті таких видів співучасників як організатор, підбурювач та пособник, які згідно закріпленої за ними у законі про кримінальну відповідальності ролі, безпосередньо не вчиняють злочину, передбаченого в Особливій частині Кримінального кодексу України.

Дослідники констатують, що акцесорна теорія співучасті вперше знайшла своє закріплення в Кримінальному кодексі Франції 1791 року, згодом в Кримінальному кодексі 1810 року. Ця концепція була розроблена представниками класичної школи кримінального права. Спочатку вона передбачала відповідальність за чужий злочин, оскільки деякі її прихильники дотримувались позиції індетермінізму і абсолютної свободи волі [3]. Зміст акцесорної теорії співучасті розкривається у тезі, зокрема про те, що суспільна небезпечність діянь співучасника напряду залежить від характеру діянь виконавця, чим і визначена акцесорна природа співучасті [4, с. 18]. На підставі акцесорної теорії співучасті у науці кримінального права виокремлюється два основних положення: 1) співучасник має притягуватись до відповідальності лише за наявності ознак злочину в діях виконавця (з цього випливає, що відповідальність співучасника може мати місце лише у випадку притягнення до відповідальності виконавця); 2) співучасник притягується до відповідальності за тією нормою кримінального закону, за якою притягується виконавець [5, с. 322].

У свою чергу теорія самостійного характеру співучасті полягає у тому, що кожен співучасник виконує свій самостійний склад злочину, а тому діяння кожного є хоч і пов'язаним з іншими, але самостійним злочином [6, с. 133]. Прихильником цієї ж теорії є А. Ф. Зелінський, який стверджував, що кожен співучасник відповідає за вчинені ним діяння, які містять склад злочину. Їх відповідальність не похідна, а самостійна. В цьому сенсі співучасть не є акцесорною [7, с. 31].

Також варто звернути увагу на те, що окремі дослідники аналізованих питань зауважують, що не потрібно перебільшувати значення ролі виконавця у питаннях кримінальної відповідальності інших співучасників. Як зазначав Ф. Г. Бурчак, в діях співучасників склад закінченого злочину буде мати місце лише при виконанні виконавцем об'єктивної сторони конкретного складу злочину. У цьому і лише у цьому значенні, як зазначав вчений, організатор, підбурювач і пособник наслідують долю виконавця: наявність закінченого складу злочину в діях виконавця визначає склад закінченого злочину в їх діях, що, у свою чергу, призводить до кримінальної відповідальності виконавця за закінчений злочин і його співучасників за організаційну діяльність, підбурювання чи пособництво у закінченому злочині [2, с. 69].

Також поряд із оцінкою акцесорної та самостійної теорій співучасті, у науці кримінального права обґрунтовуються й інші теоретичні концепції, покликані належним чином пояснити правову природу співучасті. Прикладом такої концепції є обґрунтована Д. А. Безбородовим ідея спільного злочинного діяння, сутністю якого є спільність посягання на охоронювані законом інтереси. При цьому спільність діяння є зумовленою певним поєднанням об'єктивних і суб'єктивних властивостей

організацію дій (бездіяльності) декількох осіб, які беруть участь у вчиненні злочину. Відповідальність за спільне вчинення злочину має засновуватись на таких принципах: по-перше, на принципі невідворотності відповідальності для кожного учасника діяння; по-друге, на принципі рівних підстав кримінальної відповідальності за спільне вчинення злочину і за вчинення злочину однією особою; по-третє, на принципі самостійної відповідальності кожного із учасників діяння [8].

Водночас у науковій літературі акцентується увага й на тому, що аналізовані теорії не можуть автономно забезпечити системне пояснення правової природи співучасті або різних видів співучасників, а тому досить поширеними є випадки коли до того чи іншого теоретичного підґрунтя додаються аспекти з іншого. Це ж саме стосується і правового регулювання відповідальності співучасників у Кримінальному кодексі України, який містить норми, що можуть бути детерміновані як такі, які ґрунтуються на акцесорній теорії співучасті, так і на самостійній теорії. Так, зокрема, проведене О. О. Квашею дослідження дозволило дійти висновку про те, що норми, які регулюють ті чи інші аспекти відповідальності співучасників не відображають однозначно одну теорію співучасті [9, с. 114].

Враховуючи наведене, досить поширеною та обґрунтованою на сучасному етапі видається змішана позиція, яка передбачає поєднання обох із аналізованих підходів, іншими словами їх симбіоз. Зокрема, така позиція ґрунтується на твердженні про те, що обидві точки зору одна одній в літературі протиставлені, однак ці погляди мають право на існування. Їх не потрібно протиставляти [10, с. 8]. При цьому «змішану» теорію відповідальності співучасників обґрунтовує і С. С. Аветисян, який стверджує, що відповідна теорія зумовлена виною кожного із співучасників, змішаними діями в процесі планування злочину, а також змішаним причинним зв'язком між їх діями і шкодою, що настала [11, с. 424].

Таким чином, можемо дійти висновку, що відповідні положення мають застосовуватись і при з'ясуванні ролі та правової природи пособництва у злочині, підстав кримінальної відповідальності цього виду співучасника. Зокрема, врахування надбань акцесорної теорії співучасті дає пояснення підставам кримінальної відповідальності особи, яка не брала участі у виконанні об'єктивної сторони певного діяння, а лише сприяла його вчиненню. У свою чергу, тези самостійної теорії унеможливають існування випадків «надмірної» криміналізації, яка, на наш погляд, мала б місце у випадку притягнення до відповідальності за пособництво закінченому злочину, якщо його не було доведено до кінця, або ж у випадку інкримінування пособнику діянь, які не охоплювались його умислом.

Значення особливої теорії співучасті полягає у тому, щоб пояснити, якими є підстави кримінальної відповідальності співучасника, зокрема, з огляду на ту обставину, що діяння інших співучасників не містять у собі об'єктивної сторони складу конкретного злочину, а отже, не має підстав стверджувати й про існування «класичного» причинного зв'язку між діяннями інших співучасників та наслідками, які настали у зв'язку зі діями виконавця відповідного злочину. Порушена проблема зумовлюється тим, що кримінальне право України ґрунтується на філософському постулаті, відповідно до якого особа може бути притягнута до кримінальної відповідальності лише за ті негативні зміни в об'єктивному світі, що були викликані поведінкою цієї особи, тобто за наявності причинного зв'язку між вчиненням нею діянням і суспільно небезпечними наслідками, що настали [9, с. 187]. Саме тому, з огляду на такий постулат, можемо стверджувати, що підстави кримінальної відповідальності пособника, який надав особі необхідну для вчинення злочину інформацію про час перебування людини у певному приміщенні, відрізняються від підстав кримінальної відповідальності виконавця, діяння якого безпосередньо призвело до негативних змін в об'єктивному світі. Тому наведений постулат вимагає певного уточнення в аспекті відповідальності особи, яка сприяє вчиненню злочину, дії якої безпосередньо не призводять до негативних змін. Таким чином, об'єктивні обставини конкретних суспільно небезпечних діянь, в яких беруть участь інші співучасники (організатор, підбурювач та пособник), вимагають особливого тлумачення з позицій зв'язку об'єктивного прояву їх дій та злочинного результату. Враховуючи наведене стосовно причинного зв'язку у науці кримінального права склався підхід, згідно з яким, загальним для усіх співучасників суспільно небезпечним наслідком, що настав в результаті безпосередніх дій виконавця, причинно пов'язане лише діянням виконавця, тоді як діяння інших співучасників є не причинами, а лише умовами настання відповідного наслідку [12, с.126]. У свою чергу, О. М. Костенко виокремлює два причинно-наслідкові зв'язки при вчиненні суспільно небезпечного діяння у співучасті: 1) між діянням організатора, підбурювача, пособника і настанням стану готовності вчинити певний злочин у виконавця (виконавців); 2) між діянням виконавця (виконавців) і настанням злочинних наслідків, передбачених кримінально-правовою нормою Особливої частини КК [13, с. 299].

О. О. Кваша констатує, що причинний зв'язок у структурі складної співучасті ускладнений: 1) особливостями рольового розподілу діянь та вини; 2) видом вчиненого умисного злочину та має такі особливості: – дії кожного співучасника передують настанню наслідку; – кожен співучасник робить свій внесок власним діянням для настання наслідку (рольовий розподіл причинного зв'язку); – діяльність виконавця залежна від попередньої чи супутньої діяльності інших співучасників; – злочинний наслідок породжується спільними, об'єднаними діяннями всіх учасників злочину. Дії окремого співучасника, у тому числі виконавця, не можна розглядати у відриві від системи співучасті, оскільки вони в такому разі втрачають властивості взаємозв'язку, взаємодії, інтегративності, а отже, спільності, яка є сутністю співучасті як системи в цілому [9, с. 218].

У контексті наведеного підходу вважаємо за доцільне наголосити на тому, що дії окремого співучасника, у тому числі виконавця, не можна розглядати у відриві від системи співучасті, оскільки вони в такому разі втрачають властивості взаємозв'язку. Ознака інтегративності, наприклад, дозволяє знайти правильне пояснення підставам кримінальної відповідальності пособника у випадку, якщо здійсненим ним сприянням вчиненню злочину виконавець на скористався.

У цілому, необхідно зауважити, що наведений підхід до розуміння сутності причинного зв'язку у злочинах, що вчиняються у співучасті, також дає підстави для висновку, що ані акцесорна теорія, ані теорія про самостійний характер відповідальності співучасників не здатна у чистому вигляді забезпечити підстави кримінальної відповідальності інших співучасників.

Ми поділяємо висловлену у науці кримінального права позицію, згідно з якою на сучасному етапі розвитку кримінально-правової науки недопустимо застосовувати спрощений підхід до оцінки співучасті лише як діяння виконавця, додатково до якого існують діяння інших співучасників, адже такий підхід для забезпечення належної кримінально-правової охорони злочинам, які вчиняються не лише виконавцями, а й фактично іншими співучасниками, мав би передбачати доповнення Особливої частини закону про кримінальну відповідальність статтями, які б встановлювали такий вид відповідальності також для організаторів, пособників, підбурювачів. Відповідний спосіб вирішення питання кримінальної відповідальності реалізовано, наприклад, у Королівстві Норвегії, Загальна частина КК якого не містить засад відповідальності співучасників, натомість окремі види суспільно небезпечного пособництва закріплені у статтях Особливої частини цього кодексу поряд із основним діянням, що вчиняється виконавцем злочину [14, с. 112]. Очевидно, що у цьому контексті той чи інший підхід до побудови закону про кримінальну відповідальність має оцінюватись з позицій дослідження історичних традицій та усталених у певній державі наукових поглядів. У цьому контексті, вітчизняний КК, на відміну від норвезького, що характеризується значною казуїстичністю, в своїй основі містить здебільшого абстрактні формулювання, яким не притаманна надмірна деталізація та прив'язка до конкретних життєвих ситуацій.

Таким чином, розгляд питання про підставу кримінальної відповідальності пособника має ґрунтуватись не лише на оцінці норм Особливої частини, а й на їх нерозривному зв'язку із нормами Загальної частини КК, яка визначає, які зі способів сприяння вчиненню суспільно небезпечного діяння визнаються пособництвом, а відтак зумовлюють настання кримінальної відповідальності.

Разом із тим, необхідно враховувати, що роль пособника зводиться не лише до власне спільного вчинення злочину, яке відбувається у формі сприяння, а й у обіцянці сприяти приховуванню злочину. У свою чергу, обіцянка сприяти приховуванню злочину може не мати стійкого причинного зв'язку із наслідком діяння, вчиненого у співучасті, а тому, очевидно, така діяльність має певні особливості. У такій формі пособництва необхідно виокремлювати щонайменше два варіанти. Перший має місце у тих випадках, коли наявність такої обіцянки викликає або підтверджує рішучість на вчинення злочину іншими співучасниками, іншими словами уможливує вчинення злочину. Другий, у свою чергу, передбачає винятково допоміжну функцію, при якому суспільно небезпечне діяння вчинятиметься незалежно від того, чи дасть конкретна особа обіцянку сприяти приховуванню злочину, чи не дасть її. На наш погляд, від аналізу і вирішення цього питання значною мірою залежить визначення аспектів рольового розподілу відповідальності співучасників у кожному конкретному випадку, який у кінцевому рахунку має відобразитись у конкретному виді та розмірі покарання за злочин, вчинений у співучасті.

Детальний теоретичний аналіз підстав кримінальної відповідальності співучасників дозволяє дослідити норми закону України про кримінальну відповідальність, які регламентують ті чи інші аспекти правової оцінки діяння пособника з позицій того, на підставі якої концепції відповідні норми ґрунтуються. Зокрема, це стосується статей, які визначають кримінальну відповідальність співучасників (ст. 29 КК), кримінальну відповідальність організаторів та учасників організованої групи чи злочинної організації (ст. 30 КК), а також добровільну відмову співучасників від вчинення

злочину (ст. 30 КК).

Так, проявами акцесорної теорії співучасті в частині відповідальності пособника є такі: пособник підлягає відповідальності за відповідною частиною статті 27 і тією статтею (частиною статті) Особливої частини цього Кодексу, яка передбачає злочин, вчинений виконавцем (ч. 2 ст. 29 КК); у разі вчинення виконавцем незакінченого злочину пособник підлягає кримінальній відповідальності за співучасть у незакінченому злочині (ч. 4 ст. 29 КК); пособник, у випадку вчинення злочину у складі організованої групи чи злочинної організації підлягає кримінальній відповідальності за злочини, у підготовці або вчиненні яких він брав участь (ч. 2 ст. 30 КК).

У свою чергу, проявами самостійної теорії співучасті в частині відповідальності пособника є такі: ознаки, що характеризують особу пособника злочину, ставляться в вину лише йому, інші обставини, що обтяжують відповідальність і передбачені у статті Особливої частини цього Кодексу як ознаки злочину, що впливають на кваліфікацій дій виконавця, ставляться у вину пособнику, якщо він усвідомлював ці обставини (ч. 3 ст. 29 КК); пособник не підлягає кримінальній відповідальності за діяння, вчинене виконавцем, якщо воно не охоплювалося його (пособника) умислом (ч. 5 ст. 29 КК); у разі добровільної відмови від вчинення злочину виконавець (співвиконавець) не підлягає кримінальній відповідальності за наявності умов, передбачених статтею 17 цього Кодексу. У цьому випадку пособник підлягає кримінальній відповідальності за готування до того злочину або замах на той злочин, від вчинення якого добровільно відмовився виконавець (ч. 1 ст. 31 КК); не підлягає кримінальній відповідальності при добровільній відмові пособник, якщо він відвернув вчинення злочину або своєчасно повідомив відповідні органи державної влади про злочин, що готується або вчиняється. Добровільною відмовою пособника є також ненадання ним засобів чи знарядь вчинення злочину або неусунення перешкод вчиненню злочину (ч. 2 ст. 31 КК).

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Таким чином, за результатами проведеного дослідження можна дійти висновку, що передбачені у законі про кримінальну відповідальність правові наслідки пособництва у злочині ґрунтуються на поєднанні двох теорій співучасті: акцесорної та самостійної. Застосування такого змішаного підходу максимально сприятиме досягненню співрозмірності форми кримінальної відповідальності та суспільно небезпечної участі особи у негативній зміні порядку відносин між людьми, встановленому в державі.

Джерела та література

1. Ткаченко В. І. Форма співучасті як кримінально-правове поняття / В. І. Ткаченко // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. – 2007. – № 74-76. – С. 144-146.
2. Бурчак Ф. Г. Учение о соучастии по советскому уголовному праву / Ф. Г. Бурчак. – К.: Наукова думка, 1969. – 216 с.
3. Аветисян С. С. Ответственность соучастников преступления / С. С. Аветисян // Мир современной науки. – 2013. – №1 (16). – С. 37-40.
4. Гамкрелидзе О. К. Соисполнительство и посредственное исполнительство преступления по советскому уголовному праву: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / О. К. Гамкрелидзе; Тбилисский гос. ун-т. – Тбилиси, 1973. – 22 с.
5. Харко Д. М. Теорії правової природи співучасті та визначення ролі виконавця злочину / Д. М. Харко // Часопис Київського університету права НАН України. – 2002. – № 2. – С. 321-325.
6. Пономаренко Ю. А. Чинність і дія кримінального закону в часі: монографія / Ю. А. Пономаренко. – К.: Атіка, 2005. – 288 с.
7. Зелинский А. Ф. Соучастие в преступлении / А. Ф. Зелинский. – Волгоград: ВШММВС, В1971. – 188 с.
8. Безбородов Д. А. Методологические основы учения об уголовной ответственности за совместное преступное деяние: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.08 / Д. А. Безбородов. – М., 2010. – 56 с.
9. Кваша О. О. Співучасть у злочині: структура та відповідальність: [монографія] / О. О. Кваша. – Луганськ: РВВЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2013. – 559 с.
10. Гузун В. У. Формы соучастия в преступлении: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / В. У. Гузун. – М., 1975. – 18 с.
11. Аветисян С. С. Соучастие в преступлении со специальным составом: теория и практика правового регулирования: дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.08 / С. С. Аветисян. – М., 2005. – 498 с.
12. Уголовное право: Общая часть/ Под ред. Н. Ф. Кузнецовой, Ю. М. Ткачевського, Г. Н. Борзенкова. – М., 1993. – 222 с.
13. Костенко О. М. Культура і закон – у протидії злу / О. М. Костенко – К.: Атіка, 2008. – 352 с.
14. Уголовное законодательство Норвегии. Перевод с норвежского / Пер. А. В. Жмени; науч. ред. и вступ. ст.: Ю. В. Голик. – Спб.: Юрид. центр Пресс, 2003. – 375 с.

Кваша О., Цыбулин Т. Основания уголовной ответственности пособника с позиций теории соучастия. В статье исследуются теоретические основы уголовной ответственности пособника и их реализации в нормах Уголовного кодекса Украины. Уголовная ответственность пособника за совершенное им содействие в совершении преступления или его сокрытии, должна основываться на определенных теоретических основах, которые выступали бы фундаментальной основой решения вопроса об общественной опасности этого вида соучастника. Особого внимания этот вопрос заслуживает как в контексте определения основ дифференциации правовых последствий, которые наступают за совершение преступления различными видами соучастников, так и в контексте индивидуализации наказания за совершенные ими деяния. По результатам проведенного исследования сделан вывод о том, что предусмотренные в законе об уголовной ответственности правовые последствия пособничества в преступлении основываются на сочетании двух теорий соучастия: акцессорной и самостоятельной. Выделены нормы Уголовного кодекса Украины, которые определяют принципы ответственности пособника с позиций акцессорной теории и с позиций самостоятельной теории соучастия.

Ключевые слова: пособник, соучастие, теории соучастия, акцессорная теория соучастия, теория самостоятельной ответственности соучастников.

Kvasha O., Tsybulin T. Foundations of an Accomplice's Criminal Responsibility from the Standpoint of the Theory of Complicity in the Crime. The article examines the theoretical foundations of criminal liability of an accomplice and implementation of them in the norms of the Criminal Code of Ukraine. The author states that criminal liability of accomplices for the abetment in the commission of a crime or concealing it should be based on certain theoretical principles, which would serve a solid fundamental basis for solving the problem of public danger caused by this kind of accomplice. Special attention is paid to the consideration of this issue both in the context of determining the basis for differentiation of the legal consequences that occur in the result of committing a crime by various types of accomplices and in the context of individualization of punishment for acts committed by them. The results of the study gave the grounds to conclude that the legal consequences of complicity in the crime, envisaged in the law on criminal liability, are based on a combination of the two theories of complicity: accessory and independent. The author highlighted those norms of the Criminal Code of Ukraine, which define the principles of accomplice's liability from the standpoint of the theory of accessory and from the standpoint of the independent theory of complicity.

Key words: accomplice, complicity, theory of complicity, accessory complicity theory, the theory of accomplice's self-responsibility.

УДК 343.261(477)

О. Колб, І. Колб

Щодо особливостей застосування в Україні заходів безпеки до осіб, засуджених до довічного позбавлення волі

У статті на основі вивчення правового статусу осіб, засуджених до довічного позбавлення волі, обґрунтована необхідність посилення заходів безпеки, що застосовуються до зазначених категорій засуджених у ході виконання даного кримінального покарання. Проведений аналіз наукової літератури дає можливість зробити висновок про те, що допоки на доктринальному та практичних рівнях не буде доведена необхідність збереження довічного позбавлення волі та, одночасно, повної відміни смертної кари, доти це буде визначальною обставиною, що детермінує особливості змісту заходів посиленого характеру, які спрямовані на забезпечення особистої безпеки усіх учасників кримінально-виконавчих правовідносин. Це у повній мірі стосується й заходів безпеки, що застосовуються до засуджених значеної категорії осіб у визначених у ст. 106 Кримінально-виконавчого кодексу України випадках.

Ключові слова: засуджений, персонал колоній, заходи безпеки, довічне позбавлення волі, виконання покарання, відбування покарання.